

ІЗ МАТЕРІАЛІВ МОРОЧНІВСЬКОГО ЗАМКОВОГО СУДУ

Життя наше не завжди спокійне. Часто виникають непередбачені ситуації, які розв'язуються навіть судами. Цікаво, якими вони були в далекі від нас часи. У Державному архіві Рівненської області мені довелося попрацювати з матеріалами Морочнівського гродського суду.

Виявляється, що серед місцевих судів найдавнішим був гродський (замковий) суд. Його засідання проводилися в замку (гроді), тому цей суд отримав таку назву. Головна роль у ньому належала посадовим особам — воеводі, старості, державцю та їхнім заступникам. Суд діяв у двох складах: вищому і нижчому. Підсудність справ замкового суду була досить широкою. До судової реформи 1564—1566 років йому були підсудні справи про напади на шляхетські маєтки, на церкви і костели, насилля над жінками, напади в містах, розбій на дорогах, крадіжки, підлоги, підпали, вродійство, отруєння, погрози вбивства або підпалу шляхтича щодо шляхтича, про вбивство шляхтича та інші. Однією з найважливіших функцій гродського суду було виконання вироків і рішень інших судів. Нижчий гродський суд мав збиратися чотири рази на рік і розглядати справи протягом чотирьох тижнів, вищий суд — двічі на рік по чотири тижні.

Гродський суд був усестановним судом і розглядав справи шляхти, міщан і селян. Розгляд справи в

гродському суді починався негайно після доставки злочинця, захопленого на місці злочину або затриманого упродовж 24 годин з моменту скоєння злочину. Усі рішення гродського суду записували до актових книг. Туди також заносилися заяви возного, позовні вимоги сторін, різні нотаріальні дії.

За що ж судилися наші предки в минулому? Морочнівський гродський суд за 1933 рік розглядав різні справи: хтось когось образив нецензурним словом, хтось без дозволу написав неграмотному односельчанину позов до суду, комусь треба було розв'язати питання спадщини, десь відбулася бійка. Але найбільше справ було пов'язано із землею.

Одна з них стосується села Новосілля. На 34 листах описана громадянська справа Веремейчика Андрія - позов до Йозефа Дичука та Марчука Івана про повернення боргу за землю. Тривало судове слідство в цій справі з 21 березня 1933 року по 18 грудня 1934 року.

Суть справи полягала в тому, що Єфрем, син Веремейчика Андрія, у 1927 році при будівництві хати дав на 5 років у користування Йозефу Дичуку, жителю села Кухче, ділянку орної землі в урочищі Дігтярка довжиною 40м і шириною 20м. Указаний час пройшов, а землі Дичук не віддав. Він передав її у користування жителю села Новосілля Марчуку Івану. От і зверстається Веремейчик Андрій із про-

ханням ту землю відібрати і заплатити за її користування 100 злотих. Свідками зі сторони позивача були жителі села Новосілля Борисюк Прохір та Марчук Тимофій.

Морочнівський гродський суд присудив задовільнити прохання позивача. Але Дичук Йозеф пише позов до окружного суду в Пінську. Свідками зі сторони Дичука йдуть жителі села Новосілля Ляховець Мартин із Новосілля та Костянтин Сафанінко з Кухча. Пізніше на суд викликають ще й Федора Сидорчука та Зіновія Марчука з Новосілля. Одні свідчили, що земля в Дігтярці з 1922 року належить Веремейчику Єфрему, а інші стверджували, що з 1921 року поле Дігтярка нікому не належало. До-ставляє всі ці виклики на суд візник

Яким Марчук. Скільки ж важких кілометрів довелося пройти нашим землякам на ці суди!

І Морочнівський гродський суд, і окружний Пінський суд визнали Івана Марчука не винуватим, а Дичуку Йозефу веліли сплатити Веремейчику Андрію 100 злотих. А це на той час були немалі гроші. Отак вирішилася суперечка за клаптик землі в Дігтярці. Тепер це практично не використовувана місцевість села, де ростуть поодинокі дерева.

Найцікавіше в цій справі те, що свідками в цій справі були два моїх прадіди по татовій лінії – Марчук Зіновій та Ляховець Мартин. А свідчили вони в захист мого прадідуся по маминій лінії ...

Валентина Тумаш